सुप्रलातम् સુરેશ પ્રા. ભટ્ટ 079-23226251

હાઇકુ

સલામી સવારની..

સંકુચિત મકસદે દુનિયા દહેલાવે છે, વિશ્વ આખાને રાખે ચિંતામાં શાંતિ ભેલાવે છે रेतावे भय डरपीण हत्या डरी नापाड -છે એ એક જ કોમ, એવી - આતંક ફેલાવે છે...

પ્હોંચેલ કોમે -ગળ્યું છે છછુંદર, सनामतनुं !!

युवा नेताश्री -अनुભવे श्रेसमां -सङ्गागः ?!

ચિંતન

ચાદચ્છિ કસ્માત કૃમિરપિ રૂપાંતરાણિ કરોતિ ॥

સંજોગવસાત્ કદાચ-કયારેક ઉંધઈના રાફડો અકસ્માતે સુંદર આકૃતિ ધારણ કરી લે છે.

ઘણીવાર બંધ મકાનમાં દિવાલો અને કબાટોમાંથી 'ઉંધઈ' જીવાત નિકળે છે જે કાગળ-લાખડાંની વસ્તુઓ ને ખોખલી કરી નાખે છે. કયારેક બંધ મકાનમાં ઓરડા વચ્ચેની લાદીમાંથી ઊભાં વૃક્ષની જેમ ફૂટી નીકળે છે આવા વૃક્ષનો આકાર 'ક્રિસમસ ટ્રી' જેવો કે 'નાળીયેરી' જેવો પણ થઈ શકે છે એમાં કંઈ જીવાતની કલામય દેષ્ટિ છે એમ અનુમાની ન શકાય. એ તો માત્ર જોગ-સંજોગ છે.

પીંછીના લસરકાથી ઉભરતી કોઈ અજ્ઞાત્ આકૃતિ 'મોર્ડન આર્ટ'માં કૂટાઈ જાય. સંસ્કૃતનાં આને ધૂનાક્ષર ન્યાય કહે છે. જીવાતના રેતી પર ચાલવાથી થતી કોઈ 'અક્ષર'ની ડિઝાઈન જેમ - આવા યોગ સંજોગને અકસ્માત જ સમજવો એમાં કોઈ ચમત્કારના દર્શન એ મૂર્ખાઈ જ છે.

સુવિચાર

- ●શ્રીમંતાઈ વધતી ઉંમર, બિમારી, કામ ન કરવાની વૃત્તિ, ખોટો પદનો મદ વગેરેને કારણે આપણો પરાવલંબી બની જઈએ છીએ અને જીવનમાં દુઃખી થવાના 'કરારપત્ર' પર હસ્તાક્ષર કરી દઈએ છીએ - એસ. ભટ્ટાચાર્ચ
- આપણી આસપાસ થતી દરેક સારી કે ખરાબ ઘટના માટે આપણે પોતે જ જવાબદારી છીએ એવી માન્યતા પગ ઉપર કુહાડી મારવા સમાન છે - જનકલ્યાણ
- વિશ્વાસ સૌથી શ્રેષ્ઠ મોટીવેશન છે સ્ટીફન કોવી
- સાચા અર્થમાં 'બ્હેરો' એ છે કે જેને
- અંતર આત્માનો અવાજ બિલકુલ સંભળાતો નથી પંકજ ઓધિયા
- 'લેશ માત્ર પણ ભય સુકાવાનો ના રહે… માંહ્યલો જેનો સમંદર સાથ છે…' **મનોજ** શુક્લ
- આજનું ઓષધ : શેરડીનો રસ પીવાથી હેડકી બંધ થાય છે (સંકલન : દીપક વી. આસરા)

બોધકથા

માણસનો પોતાનો સ્વભાવ હોય એવી જ રીતે એ સામી વ્યક્તિનું મૂલ્યાંકન કરે છે. ગુજરાતીમાં કહેવત છે - જેવી દેષ્ટિ એવી સૃષ્ટિ.

ભીષ્મ પિતામહે ભગવાન કૃષ્ણને એકવાર પૂછ્યું, 'ભગવાન આ સંસારમાં સંતજનોની વસતી વધારે છે કે દુષ્ટ લોકોની?' કૃષ્ણે સ્મિત સાથે જવાબ દેતા કહ્યું, આ પ્રશ્નનો જવાબ સાંજે તમે જાતે નક્કી કરી લેજો. એમ કહી દુર્યોધનને બોલાવ્યો અને કહ્યું, રાજન તું નગરમાં જા અને કોઈ સજ્જન-સંત હોય એને આજે સાંજે પિતામહ પાસે રજૂ કર. દુર્યોધન નિકળી ગયો.

પછી અર્જુનને બોલાવ્યો અને કૃષ્ણએ કહ્યું, તું નગરમાં જા અને કોઈ દુષ્ટ મળે તો તેને પકડીને પિતામહ પાસે રજૂ કર. સાંજે દુર્યોધન પાછો આવ્યા, થાકી ને લોથ હતો કહ્યું, ભગવાન નગરમાં સજ્જન કરી શકાય એવો એકેય માણસ નથી. પછી અર્જુન આવ્યો, કહ્યું, ભગવાન નગરમાં બધા સજ્જન લોકો જ વસે છે. કોઈમાં દોષ દેખાયો નથી... ભીષ્મને પણ પૂછેલા પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર મળી ગયો.

મુણાલિની સારાભાઈની વિદાયથી સાંસ્કૃતિકક્ષેત્રે અનુભવાશે ખાલીપો

નૃત્યજગત આવો અકથ્ય પીડાભર્યો ખાલીપો અનુભવી રહ્યું છે. એમની ડેડ લાઈન તો એ કયારનાંય પાર કરી ચૂક્યાં હતા. પોતાના જીવન વિશેની

કલાગુરુનું ધીમેરહીને નેપથ્યે સરી જવું જ વિસાતમાં નહોતા. વળી એમની મદદનો હાથ પાછો ખેંચી લીધેલો. સમગ્ર વાતાવરણને કેટલું વામણું આ અંગત નૃત્યાંગનાવાળી ઓળખ જયારે છેલ્લે સાંજના વાળુ માટે જરુરી બનાવી દેશે. મૃણાલિની સારાભાઈની ઉપરાંત એમની બીજી પણ એક સીધું સામાન આણવાની યતકલીફ ઍક્ઝિટથી ગુજરાત અને ભારતનું ઓળખ હતી : તેઓ એક મહાન હતી ત્યારે એકાએક ગાંધીહૈયે વસેલા અણુવિજ્ઞાનીનાં જીવનસંગિની હતા, રામે એક મહાજનના અંતઃકરણમાં

તંત્રીસ્થાનેથી....

એમ સમજીએ છીએ પરંતુ આ

અને બળદ કે આખલા પુરતો જ

મર્યાદિત રખાયેલો છે.

કુદરતી

અંગ્રેજી શબ્દનો ડિક્ષનરી અર્થ ગાય,

ખટમધુરીઘટનાઓનું આલેખન કરતી અને એક મહાન નૃત્યાંગના- પ્રેરણા મૂકી. રાતના અંધારામાં આત્મકથા પણ આપી દીધી હતી. અભિનેત્રીનાં માતા પણ હતા. ચુપચાપએક ગાડી આશ્રમમાં પ્રવેશી. પરંતુ ૯૭ વર્ષની પાકટ વયે પણ સારાભાઈ પરિવાર આજે પણ મોહનદાસકરમચંદ ગાંધીના હાથમાં એમનામાં નટરાણી એ જ ચિરંતન ઘસાઈ ગયેલી બલકે નવધનિકોના કશુંક મૂકીને એ સજ્જન ચાલ્યા ગયા. ઉર્જા સાથે ધબકતી હતી. એમની ઊભરા આવવાથી લગભગ લુપ્ત એમનું નામ અંબાલાલ સારાભાઈ કમનીય કાયા, ચમકદાર આંખો, થવાના આરે પહોંચેલી મહાજન હતું. આ અંબાલાલ તે વિજ્ઞાનવીર અલૌકિક ભાવમુદ્રાઓ અને પરંપરાને ગૌરવપૂર્વક જીવતો રાખી વિક્રમભાઈના પિતા, મૃજ્ઞાલિનીના પિતાની બહુ જ યુવાન વયે વસમી વિદાયથી ગુજરાત ખરેખર રાંક

કદાચ અંદાજ પણ ન આવે કે એક સમ્માન એમની પ્રતિભા સામે કોઈ આપ્યો એથી રુષ્ટ થયેલા ભદ્રલોકે મનના મેળ - ' કે જયારે આવાં ચમરબંધીઓ સામે પડકાર ફેંકતાં ગરિમામણી વાણીને ઉંમર આભડી રહ્યો છે. ગાંધીજીએ કોચરબ સસરા. મૃણાલિની દક્ષિણનાં, વિક્રમ વિદાયવેળાએ કુનેહપૂર્વક પરિવારને બન્યું છે.

સાચવી લીધો. મલ્લિકા સારાભાઈ એમના ઉદ્યામ વિચારો માટે પણ મંચ પર હાજર હોય ત્યાં સુધી શકી નહોતી. પદ્મભૂષણ સુધીનાં આશ્રમમાં દલિત પરિવારને આશ્રય સારાભાઈ ગુજરાતી. 'કેવા રેમળિયા જાણીતાં છે. એમણે ભલભલા સ્નેહલગ્નો સમાજમાં નહીંવત પાછી પાની નથી કરી તે ગુજરાત, પ્રમાણમાં થતાં હતાં ત્યારે એ બે હિંદુસ્તાન અને દુનિયાથી અજાષ્યું વિશિષ્ટ આત્માઓનું સહજીવન નથી. 'નટરાણી' અને 'દર્પણ' જેવી આરંભાયું. ગુજરાતી સમાજના નૃત્ય નાટ્ય સંસ્થાઓનું સંચાલન ઈતિહાસની એ પણ એક કરનારાંમલ્લિકાદિવંગતનૃત્યાંગના સીમાચિહ્ન જેવી ઘટના ગણાવી જનનીએ નૃત્યાંજલીથી જ ભવ્ય જોઈએ. વળી પોતે સારાભાઈ જેવા વિદાય આપે છે. તે પણ કેવી 'થ્રીલ' સંભ્રાંત પરિવારની કુળવધૂ કરતાં ઊપજાવનારી ઘટના છે! કાર્તિકેય વિશ્વમંચ પર મહાન શાસ્ત્રીય સારાભાઈ પર્યાવરણ સંસ્થાઓ નૃત્યકાર તરીકેની અને નૃત્યકલાગુરુ અને સી.એન. વિદ્યાલય તથા તરીકેની ભૂમિકા ભજવીને એમણે માણેકબા વિદ્યાવિહાર - અડાલજ નારીની ગરિમાનું આગવું દેષ્ટાંત પૂરું જેવી ગાંધીવિચારને વરેલી શૈક્ષણિક પાડ્યું છે. સુપુત્રી મલ્લિકાને એમણે સંસ્થાઓના સૂત્રધાર છે. એક પોતાની મેળે વિકસવાની તક આપી. મહાજન પરિવારની માતાની

પાળેલા જાનવરો કે પશુધનને પાલતું પ્રાણીઓની વિવિધતા અંગ્રેજીમાં 'લાઈવ સ્ટૉક' (Live stock) કહેવામાં આવે છે. તેમાં ગાય, ભેંસ, ઘેંટા, બકરાં, ઊંટ, ઘોડા, છે. તેને જનીન વૈવિધ્ય પણ કહેવામાં આવે છે. વિશ્વકક્ષાએ ભારતમાં ગાય-બળદ ગધેડા, ડુક્કર, કુતરા સસલાં વગેરેનો ૧૫. ૬ ટકા, ભેંસ ૫ ૬ ટકા, ઘેંટા ૫.૩ ટકા, બકરાં, ૧૭.૪ ટકા, ભંડ ૧.૭ ટકા, સમાવેશ થાય છે. સામાન્ય રીતે કેટલ ઘોડા, ૧.૬ ટકા અને ઊંટ ૭.૮ ટકા છે. (Cattle) એટલે આપણે ઢોરઢાંખર આપણા ભારતમાં પાલતું પ્રાણીઓનું જે જનીનીક વૈવિધ્ય છે તેમા ગાય-બળદની

वनसृष्टिनो

પરિચય

હેમંત સુથાર

૨૬, ભેંસની ૮, નાના ખરીવાળા ઘેટાની ૪૨, બકરાની ૨૦, ઓલાદ (બીડ) છે, જયારે ઊંટની ૮ અને ઘોડાની ૬ બ્રીડ છે જે ભારતમાં જ જોવા મળે છે. આપણા ગુજરાત પાસે ૧૩ જાતના પ્રાણીઓની ઓલાદો છો જે ફક્ત ગુજરાતમાં

જોવા મળે છે. જેમાં ગીર અને કાંકરેજી એમ બે ગાયની, સુરતી, મહેસાણી અને

જાફરાબાદી એમ ત્રણ ભેંસની, મારવાડી અને પાટણવાડી એમ ઘેંટાની બે તથા ઝાલાવાડી, કચ્છી, મહેસાણી તથા સુરતી એમ ચાર બકરાની જાતો જોવા મળે છે.

ગૌરવ, યુવાની, જોશ અને શક્તિનું પ્રતિક એટલે ઘોડા. ૪૦૦૦ વર્ષથી માનવો સાથે, માનવો માટે જ જોડાયેલા આ વફાદાર પ્રાણીની ગુજરાત રાજયમાં બે જાતિ (ઓલાદ) જોવા મળે છે. જેમાં કાઠિયાવાડી અને મારવાડી એ બે જાણીતા છે. કાઠિયાવાડી ઘોડાની કુલ ૩૬ જેટલી પેટા-જાતિઓ કે પ્રકારો છે. જેમા માલ્યા, ચાંગી, હરણી, ટનજાન, નારોલી, લખી, અટારી વગેરે જાણીતાં છે. મારવાડી ઘોડા તેમના નામ મુજબ મારવાડ પ્રદેશના ગણાય છે. આમ તો કાઠિયાવાડી અને મારવાડી બંને ઓલાદો અરબી કુળની જ સભ્ય છે.

જેમાં આંતરીક સંકરણ થતું રહ્યું છે.

વર્ષ ૨૦૦૭ મુજબની એક ગણતરી પ્રમાણે કાઠિયાવાડી ઘોડાની વસતી ૯૭૩૭ અને મારવાડી ઘોડાની વસ્તી ૨૮૭૦ જેટલી નોંધાઈ હતી.

આજના સમયમાં ઘોડા હવે યુદ્ધના મેદાનોને બદલે મોભા અને લગ્નમાં શોભા ના પ્રતિકરુપે કે પછી ઘોડાગાડીઓ પુરતાં ઉપયોગી બની રહ્યા છે ત્યારે તેના અસ્તિત્વની ચિંતા કરવી રહી.

(વધુ આવતા અંકે...)

સ્ત્રોતોના જીવાવરણમાં માનવ માટે ઉપયોગી અને માનવો જેને પાલતું બનાવી શક્યા છે તેવા જીવોનું માનવ ઉત્ક્રાંતિ કે વિકાસમાં અત્યંત મહત્વ છે. પ્રાચીન કાળમાં મુખ્ય વ્યવસાય ખેતી અને પશુપાલન કહેવાતો તેનું મહત્વ આજે પણ ઓછું નથી. પરંતુ આજે દૂધ, માંસ, ઈંડા કે ચામડા પ્રાપ્ત કરવા માટે જ આવા જીવોને જાળવવામાં આવે છે. તેની સામે હાથી, ઘોડા, ઊંટ, ગધેડા, બળદ જેવા પ્રાણીઓ કે જેઓ આવન-જાવન કે માલસામાન વાહતુક કે ખેડ કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતાં હતા. તેમનું સ્થાન દ્વિચક્રી કે ચતુર્થ ચક્રી વાહનો અને ટ્રેકટરોએ લઈ લીધેલ છે. તેના પરિણામે હવે આવા પ્રાણીઓની સંખ્યા (વસ્તી) ચિંતાજનક રીતે ઘટી રહેલ છે. તેની સામે ભેંસ અને બકરાં જેવા દૂધ

તથા માંસ આપતાં પ્રાણીઓની સંખ્યા વધી રહી છે જે માનવ સ્વાર્થની નિશાની છે. વિશ્વમાંથી તમામ પ્રકારના વન્યજીવોની વસતી અડધો-અડધ ઘટી ચુકી છે. પાલતું પ્રાણીઓમાં પણ જે માનવો માટે બિન ઉપયોગી મનાય છે તેમની વસતી પણ લુપ્ત થવાની હદે ઘટી રહી છે.

પશુપાલન વ્યવસાય માનવજીવન ઉપયોગીતા સાથે જોડાયેલ હોઈ પશુધન અતિ મહત્ત્વનું બની જાય છે. વિશ્વ કક્ષાએ આપણો ભારત દેશ અને દેશમાં આપણું ગુજરાત રાજય તેના પાલતું પ્રાણીઓના વૈવિધ્યમાં અગ્રક્રમે સ્થાન ધરાવે

વૈશ્વિક મંદી...વાયા ચીન : Coming Soon???

ะววัดนเอ

અજય ઉપાધ્યાય

ર ૬ મી જાન્યુઆરીને બે દિવસ બાકી છે, પઠાનકોટના નાપાક હુમલા પછી દેશમાં પ્રજાસતાક દિવસ પર કોઈ મોટા હુમલા કરવાની ફિરાકમાં ત્રાસવાદીઓ ઘુસી ગયા છે એવી આશંકા સાથે સુરક્ષાદળો ચપ્પેચપ્પાની તલાશી લઇ રહ્યા છે. આતંકવાદ નો ઓથાર ફરી એક વાર વિશ્વભર માં એકદમ બુરી રીતે પડઘાઈ રહ્યો છે. માનવ જાતિના આ દુશ્મનો ને કેમ હણવા એના વિવિધ રસ્તાઓ અને ચર્ચાઓ જગતભરના દેશોમાં ચાલી રહી છે એવા વખતે આવા જ એક બીજા અને ચિંતાજનક સમાચારે દુનિયાને દોડતી કરી દીધી છે.અને એ નાના સમાચાર માં છુપાયેલા અનેક સવાલો ના જવાબ શોધાઈ રહ્યા છે. સવાલો છે : શું જગતની બીજા નંબરની સૌથી મોટી અર્થવ્યવસ્થા તૂટી રહી છે? જેની અર્થવ્યવસ્થા ની મજબૂતી કે સ્થિરતા પર જગતના ઘણા બધા દેશો ની ઈકોનોમી નિર્ભર છે એના પાયા ડગમગી રહ્યા છે કે શુ? આ ડગમગેલી અર્થવ્યવસ્થા ના પાયા પકડીને ઉભેલા યુરોપીય અને પાડોશી દેશો પણ શુ ડગમગી જવાના? કે જગતની બીજા નંબરની સૌથી મોટી ઈકોનોમીમાં બધું ઓલ્ઝ ઈઝ વેલ્ઝ થઇ જશે? અને નહિ થાય તો? શુ આ ઈકોનોમીના ડગમગતા પાયા આવનારી વૈશ્વિક મંદીનો સંકેત છે...??

વાતમાં વધુ સનસની નાખ્યા વગર સીધા મુદ્દા પર આવીએ. વાત

છે ચીનની. ચાઇનીઝ ડ્રેગનના નબળા પડેલા ફ્ફાડાની. ચીનને આપણે સસ્તા, હલકા અને મોટાભાગે નકલી માલ બનાવનાર કે વેચનાર દેશથી વિશેષ નથી ઓળખતા. પણ સાવ એવું નથી આ વિકની શરૂઆતમાં આવેલા એક રીપોર્ટે જગતની ઊંઘ ઉડાડી દીધી છે, આ રીપોર્ટ મુજબ છેલ્લા આંકડાઓ મુજબ ચીનનો વિકાસ દર છેલ્લા ૨૫ વર્ષામાં સૌથી નીચો રહ્યો. જગતની બજારોને ચોંકવા માટે આ એક લીટી કાફી હતી. કેમકે ચીનને ભલે તમે ગમે એ નરસા કારણો સાથે યાદ કરતા હોવ પણ એ ન ભૂલાય કે જગતની બજારો પર ચીની

માલ-સામાનનું ભારે વર્ચસ્વ છે. એમાયે ખાસ કરીને યુરોપીય અને અમેરિકી બજારો પર. ચીનની અર્થવ્યવસ્થામાં જરા સરખી પણ ગિરાવટનો મતલબ છે આ બંને દેશો કે પ્રદેશોની બજારોમાં ઉથલપાથલ. ભલેને પછી એ ટૂંકા ગાળાની હોય કે લાંબા. પણ ચીની બજાર - ઉત્પાદકતા અને માલ-સામાનનો પ્રભાવ વિશ્વભરમાં દિવસે દિવસે વધતો જાય છે તો સ્વાભાવિક છે કે ચીનની બજાર કે આર્થિક મજબૂતાઈ ઓછી થાય એની સીધી અસર એને લાગતા વળગતા અને વ્યવાસાયિક સંબંધો રાખતા દેશો પર પડે જ અને કમભાગ્યે યુરોપ, અમેરિકા જેવા મોટા બજારો સાથે આ સંબંધો બહુ જ મજબુત અને વ્યાપક છે.

અને બજારોમાં અફરાતફરીનો મતલબ છે શેરબજારોમાં ગિરાવટ. ચીની વિકાસદરના ગગડેલા આંકડા બજારમાં આવતાવેત જ વિશ્વભરના બજારો નાસીપાસ થઇ ગયા. ડાઉનજોન્સ, લંડન સ્ટોક એક્ષચેન્જ અને ઇવન ભારતના બજારો એ પણ ચીનની આ ચિંતા ના ટેકામાં નીચે ઉતરીને સુર પુરાવ્યો. આપણા નાણામંત્રીએ પણ હૈયાધારાણ આપી કે ચિંતા કી કોંનો બાત નહિ હૈ પણ હકીકત એ છે કે આર્થિક ઉલટ-પલટથી જજુમી રહેલા બ્રાઝીલ, રશિયા અને સાઉદી અરેબિયા જેવા દેશો પછી ચીનની આ હાલત જો લાંબો સમય રહે તો સૌથી પહેલી અને વધુ અસર ભારતને થાય એ નક્કી જ છે અને આ હું નહિ પણ પ્રધાનમંત્રીના આર્થિક સલાહકાર અરવિંદ સુભ્રમણ્યમે હમણાં જ ઉચ્ચારી છે. મામલો ગંભીર થઇ રહ્યો હોય એવું લાગે છે.

જાણકારોના મતે દર આઠ વર્ષે મંદીના પગરણ સંભળાતા હોય છે જો કે આવું ચોક્કસ નહિ પણ એક ઇન જનરલ અવલોકન છે. યાદ હોય

તો છલ્લે ૨૦૦૮ માં વૈશ્વિક મંદી આવેલી અને આ ટ્રેન્ડ મુજબ જોઈએ તો હવે ૨૦૧ દમાં એના કાળમુખા પગલા પડવાની સંભાવના વિશ્લેષકો જોઈ રહ્યા છે અને ચીનની અર્થવ્યવસ્થાના આવેલા આ માઠા સમાચારે અર્થ નિષ્ણાતોની મંદી આવવાની શક્યતા વિષે કરી વિચારતા કરી મુક્યા છે. ચીન ઓલરેડી બેરોજગારી ની ભયંકર માર સામે જજુમી રહ્યું છે. અનેક ઉદાર નીતિઓ લાગુ કરવા છતાં પણ ચીનમાં બેરોજગારી ઓછી થવાનું નામ નથી લેતી. ચીને તો આને નાથવા આમ જોવો તો શુદ્ર કહી શકાય એવા જાપાન અને કોરિયા જેવા દેશોને પણ ખાસ વિશેષ સવલતો સાથે ધંધા ચીનમાં ઉત્પાદન કરવા માટે બારણા ખુલ્લા મુકેલા છે છતાં પણ બેરોજગારી ઓછી થવાનું નામ નથી લેતી ને ઉપરથી આ તૂટતી અર્થવ્યવસ્થા. આનો સીધો અર્થ યા તો ચીનની ઉત્પાદન ક્ષમતા ઘટે યા તો સસ્તી ચીજોનું મુલ્ય વધે. આ બંને કેસોમાં દુનિયાભરમાં ફેલાયેલી ચીનની બજારુ તાકાતને ધક્કો પહોચે અને ચીનની ઉત્પાદન ક્ષમતા ઘટે એવા સંજોગોમાં યુરોપ અને આસિયાન દેશો (કમ્બોડિયા, ફિલીપાઈન્સ વગેરે) આ ગિરાવટનો લાભ લઈને પોતાની વસ્તુઓ બજારમાં વધુ વેચવા પ્રયત્ન કરે. સરવાળે ચીનની ઈકોનોમી વધુ તૂટે અને એની અસરો એની સાથે આયાત - નિકાસના વાટકી વ્યવહાર રાખતા આપણા જેવા દેશો સહિતના દેશો પર પડ્યા વગર રહે નહિ.

મંદી વાયા ચાઈના એટલા માટે પણ જોવાઈ અને કહેવાય રહી છે કે ૨૦૧૫નાં આથીક આંકડાઓ એક્જેટલી ૨૦૦૮ જેવા જ છે ઈનફેક્ટ એનાથી પણ વધુ ચિંતાજનક છે ૨૦૧૬ની કડડભૂસ શરૂઆત. આગળ કહ્યું એમ એની શરૂઆત ઓફકોર્સ ચીનથી જ થઇ છે. છેલ્લા ૨૫ વર્ષના સૌથી નીચા આંકડા જે ચીન બતાવે છે એ તો સેન્સર કરેલા હોય શકે છે એમ જગતભરનું માનવું છે કેમકે ચીનમાં મીડિયા સ્વતંત્ર નથી એનો અર્થ એ કે કદાચ પરીશ્થીતી બતાવાય છે

એનાથી પણ વધુ ભયંકર હોય શકે છે. હવે આ સાચું છે કે નહિ એની ખબર તો આવનારા થોડા મહિનામાં જ પડી જશે પણ એક વાત નક્કી છે કે આ ચાઇનીઝ તુક્કલ જો પડશે તો આખાયે જગતમાં આગ લગાડવાનું..!! કારણ સિમ્પલ છે કે ચીને જગતભરમાં પથરાઈ જવાની ઘેલછામાં એની અર્થવ્યવસ્થા જરૂર કરતા વધુ ફેલાવી દીધી છે અને હવે વ્યાજ દરોમાં ઘટાડા કરવા છતાં પણ એમાં કોઈ સુધાર આવ્યો નથી.

આ ચીની તુક્કલની આગ આપણને કેટલી દજાડશે? સરકાર બદલાય છતાં પણ આર્થિક મોરચે હજુ સુધી તો ખાસ કોઈ 'અચ્છે દિન' આવ્યા નથી એ હકીકત છે. ૨૦૧૫મા વૈશ્વિક વ્યાપાર વૃદ્ધિ ખુદ જ ગગડીને બીગ ઝીરો પર આવી ગઈ છે. કોપીરેટ ભારતની હાલત કઈ ખાસ ઠીક નથી. ઉદ્યોગોએ ૨૦૧૫મા વેચાણના દરમાં ઝીરો પ્રતિશતનો વધારો કયી છે. સરકાર ૯ ટકા આર્થિક વિકાસ દર માટે કટિબદ્ધ છે પણ સરકારી આશાવાદ અને બજારો વચ્ચે તાલમેલ નથી. રૂપિયો ભોય્ભેગો થઇ રહ્યો છે અને શેરબજાર પણ કાઈ ખાસ ચમકારો નથી બતાડી રહી એવા વખતે ચીનની તુટતી અર્થવ્યવસ્થાની સાથે સાથે કુડના ડાઉન થતા ભાવો વચ્ચે ભારતને પોતાની અર્થવ્યવસ્થા જ્યાં છે ત્યાં સાચવી રાખવામાં પણ મુશ્કેલી પડવાની એ નક્કી છે અને ઉપરથી ગ્લોબલ રીસેશનના એંધાણ ડોકાઈ રહ્યા છે. ચીનમાં સૌથી મોટા બહારી ઉત્પાદક દેશો કોરિયા અને જાપાન છે એવામાં આ બંને દેશો સાથે શરુ થયેલી ચીનની રાજકીય તકરારનો જો નિવેડો નહિ આવે તો ચીનની ઈકોનોમી વધુ લડખડવાના એંધાણ છે અને કોઈ માને કે નાં માને પણ જે રીતે ચીનના લુઢકેલા

અનુસંધાન પાના નં. ७ પર

ગાંધીનગર સ્થિત સાહિત્ય અકાદમી વિશે તમે જાણો છો?

મોરપીંછના રંગ

ડો. ક્લેચાલાલ ભટ્ટ

ગાંધીનગરમાં ૧૯૮૩થી રાજય સરકાર દ્વારા સાહિતય ક્ષેત્રે એક સાહિત્યિક સંસ્થા 'ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી' ચાલી રહી છે. આમ તો આ અકાદમીની ઘણા કાર્યો છે પરંતુ આજે મારે અકાદમી દ્વારા પ્રકાશિત

પુસ્તકો વિશે વાત કરવી છે. પણ એ પહેલાં આપણે સૌ પુસ્તકના મહત્ત્વ વિશે તો જાણતા જ હોઈશું. ગુણવંત શાહ તો એમ કહે છે કે જે ઘરમાં પાંચ દસ પુસ્તકો ના હોય એ ઘરમાં કદી દીકરી ના આપવી. આપણને કદાચ આ વાતનું બહું મહત્ત્વ નહીં લાગે પણ પુસ્તક એ સંસ્કારની પહેલી નિશાની છે. હું તો ત્યાં સુધી કહું છું કે જે ઘરમાં રોજ પુસ્તક વંચાય છે ત્યા ઈશ્વરની પૂજા ના થાય તો પણ ચાલશે. જે વ્યક્તિ રોજ લાઈબ્રેરીએ જતી હશે એ મંદિરે નહીં જાય તો પણ ચાલશે. આ સંસ્કારની સાચી ઓળખ છે.

લીલાછમ્મ વૃક્ષોની ખીચોખીચ આપણા જ શહેર ગાંધીનગરમાં ગુજરાતી ભાષાના ઉત્તમ પુસ્તકો સાવ ઓછી કિંમતે મળતા હોય પરંતુ આપણને ખબર જ ના હોય એ કેમ ચાલે? હું માનું છું કે આપણે બધા ફૅસબુક, વોટ્સએપ - ઈન્ટરનેટમાં આખો દિવસ વ્યસ્ત રહીએ છીએ. અને આ માધ્યમો દ્વારા ખુબ ખુબ વાંચીએ છીએ પણ ખરા, પરંતુ આ બધું આપણા સંસ્કારોને પોષે છે કે શોષે છે? એ કદી વિચાર્યું છે ખરું? આ માધ્યમો આપણા મગજને અસર કરી શકે પણ સંસ્કારને નહીં, સારા સંસ્કાર માટે તો આપણે પુસ્તકોના શરણે જ જવું પડે, એક પુસ્તક કયારેક આપણું જીવન બદલી નાખે છે.

અકાદમી દ્વારા પ્રગટ પુસ્તકો આજે છેક દેશવિદેશ સુધી પહોંચ્યા છે. આજના સ્પર્ધાત્મક યુગમાં અકાદમી શિષ્ય સાહિત્યના પુસ્તકો કરીને સાહિત્યની ઉત્તમ સેવા કરે છે. સૌ પ્રથમ કવિતાની દેષ્ટિએ જોઈએ તો જે કોઈએ નથી કર્યું એવું કામ 'સ્વાતંત્ર્યેત્તર ગુજરાતી ગીત સંચય' થી કર્યું છે. જેમાં ૧૯૪૮ થી અત્યાર સુધીના બધા જ પ્રસિદ્ધ ગીત કવિતાના ગીતોનું સંપાદન છે. તો વળી આધુનિક કવિઓમાં દલપતરામ, કલાપી, ન્હાનાલાલ, કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણી, ઝવેરચંદ મેઘાણી, રાજેન્દ્ર

શાહ, જયંત પાઠક, બાલમુકુંદ દવે, હરીશ મીનાશ્રુ, વિનોદ જોશી, મનોજ ખંડેરીયા, કિસન સોસા, લાભશંકર ઠાકર,

શ્યામ સાધુ, ચંદ્રકાંત શેઠ, ભગવતીકુમાર શર્મા જેવા અનેક કવિઓની કાવ્યરચનાઓનાં ગ્રંથો અકાદમીએ પ્રગટ કર્યા છે. ગદ્ય ક્ષેત્રે નવલકથામાં રઘુવીર ચૌધરીની 'એકલવ્ય' ઈશ્વર પેટલીકરની 'ભવસાગર' મહીપતરામ નીલકંઠની 'સાસુ વહુની લડાઈ' બંકીમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય રચિત કલાસિક નવલકથા 'આનંદમઠ'નું પ્રકાશન પણ અકાદમીએ કર્યું છે. નાટકોમાં ચં.ચી. મહેતાના સમગ્ર નાટકો, મધુરાયના નાટકો, મેઘાણીના નાટકો, યશવંત પંડ્યાના નાટકોનું પ્રકાશણ પણ થયું છે.

જે ખુબ વંચાયા અને વહેંચાયા છે એવા પુસ્તકોમાં આપણા જાણીતા હાસ્યલેખક રતિલાલ બોરીસાગરનું 'આનંદના આ-લોકમાં' ગુણવંત શાહના શ્રેષ્ઠ નિબંધો - ટહુકાને સંગાથે (અપ્રાપ્ય) 'ગોંડલ નરેશ ભગવતસિંહજીનું ઈંગ્લેન્ડ દર્શન' તો વળી અન્ય નિબંધકારોમાં ભોળાભાઈ

લો કસાહિય ક્ષેત્રે અકાદમીનું વિશિષ્ટ પ્રદાન રહ્યું 🏴 છે. ગુજરાતના ચારણી

સાહિત્યનો ઈતિહાસ (રતુદાન રોહડિયા) ગુજરાતના લોકગીતો (વિનાયક રાવલ) તો વળી લોકસાહિત્યના અભ્યાસી ડૉ. નિરંજન રાજયગુરુ દ્વારા સંશોધિત બે ત્રણ પુસ્તકો આવે છે 'ગુજરાતનો સમૃદ્ધવાડુમય વારસો, મરમી શબદનો મેળો, અને અવસર બોત ભલેરો આયો' આ ઉપરાંત બહુ ઓછા લોકો જાણતા હશે કે મેઘાણી પછી ચારણીભાષાના પિંગળ ઉપર કોઈએ કામ કર્યું હોય તો એ છે ધ્રાંગધ્રાંના ડૉ. રમણીકલાલ મારુ તેમનું અકાદમી દ્વારા 'ચારણીભાષાનું પિંગળશાસ્ત્ર' અકાદમી અને સાહિત્ય પરિષદ બંનેના પારિતોષિકો મેળવી પોતાની ઉપયોગીતા સિદ્ધ કરે છે. આ પુસ્તક પછી ડૉ. મારુએ 'ગુજરાતી ભાષાનું

> પિંગળશાસ્ત્ર' પણ આપ્યું છે. અકાદમી દ્વારા સંત અને ભીલ સાહિત્ય ઉપર પણ કામ થયું છે. ડૉ. નાથાલાલ ગોહિલે 'ભારતીય સંતદર્શન, સાધના અને વાણીના ગ્રંથ બે ભાગમાં આપીને ખુબ મોટું કામ કર્યું છે. તો વળી ડૉ. ભગવાનદાસ પટેલે 'ભીલ કથા ગીત' અને 'ભીલોના સામાજિક ગીતો' જેવા બે ગ્રંથો આપીને પોતાની વિદ્વત્તા સિદ્ધ કરી છે. આ ક્ષેત્રે ગાંધીનગરના સર્જક રાઘવજી માધડે પણ 'લોકવાણી' દ્વારા લોકવાર્તાઓને આપણી સામે મૂકી આપી છે. લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે સૌથી મોટું કાર્ય થયું હોય તો તે 'ઝવેરચંદ મેઘાણીના સમગ્ર સાહિત્ય'

સંદર્ભે પ્રગટ થયેલો ગ્રંથો માત્ર અકાદમીનું જ નહીં પરંતુ સમગ્ર ગુજરાતી ભાષાનું ગૌરવ વધારે એવા છે. જેમાં 'રઢિયાળી રાત, લોકસાહિત્ય -ધરતીનું ધાવણ, સોરઠી સંતો અને સંતવાણી, સોના નાવડી, મેઘાનીના નાટકો, પરિભ્રમણ, સૌરાષ્ટ્રની રસધાર' વગેરે મુખ્ય છે.

સમગ્ર શ્રેણીમાં સુરેશ જોષીનું સાહિત્ય વિસ્વ પણ ખુબ જ લોકપ્રિય

નીવડેલું છે. તેના આગળના તો અમુક ગ્રંથો મળતા પણ નથી. કવિ સુરેશ

'મન પાંચમના મેળા'માં સમાવી પ્રગટ કર્યા છે, તો વળી કવિ હરિકૃષ્ણ પાઠકની સમગ્ર કવિતા 'જળમાં લખવા નામ' અને નલિન રાવલની સમગ્ર કવિતા 'અવકાશ પંછી' (સંપાદક - યોગેશ જોષી) હરીશ મીનાશ્રુની 'પંખી પદારથ' આ કાવ્યગ્રંથો પણ કવિતાપ્રિય લોકોને ખુબ ગમ્યા છે.

અકાદમીએ ટૂંકી વાર્તા ક્ષેત્રે પણ ખુબ સારા ગ્રંથો પ્રગટ કર્યા છે. ટૂંકી વાર્તા લખતા સર્જકોની કેફિયત આપતું પુસ્તક 'ટૂંકી વાર્તા અને હું' તો વળી રઘુવીર ચૌધરીની શ્રેષ્ઠ વાર્તાઓ છે અને રાઘવજી માધડની 'અમરફલ'ની પણ ઉત્તમ વાર્તાઓ છે. જયંત ખત્રી, જયંતિ દલાલ, પ્રવીણસિંહ ચાવડા, બકુલેશ, જનક ત્રિવેદી, ગુલાબદાસ બ્રોકર, વનુ

અનુસંધાન પાના નં. ७ પર